

Efterårs kratlusk i Rørvig – status, resultaterne og potentialet

Rørvig halvøen er vel nok i brede kredse mest kendt for sit forårstræk og havfugletræk om efteråret. Det er veldokumenteret i mange årtier, og idag kan vi næsten læse på vejrudsigten, hvornår vi skal sidde et par timer og få registreret nogle Fiskeørne, eller et par Sodfarvede. Man kan sidde og vente på vinddrejningen, vejrændringen etc og rykke ud et par timer – så er Sodfarvet i bogen. Vores viden idag om forårstræk og efterårstræk i lokalområdet er meget stor. Desuden har vi opnået stor viden omkring, hvilke dage det kan svare sig at lede efter Hortulaner, Karmindompapper, tælle duer og andet. Jeg har selv den opfattelse, at med vores nuværende viden er målet næsten fuldt – forstået på den måde, at der givetvis ikke dukker meget nyt op i de kommende år på den front. Det meste er idag veldokumenteret via næsten 50 års feltarbejde i Rørvig og underbygget, beskrevet i rapporter år efter år. Der kan altid opnås en ny rekorddag for Ringdue, Fiskeørn eller lignende, hvis man venter længe nok, men overordnet og generelt set, er der givetvis ikke meget nyt at hente.

Atlas 3, der er løbet af stablen 2014 – 2017 er færdigt, og nu er det blot af vente på bogen, der kommer om nogle år. Vores lokale ynglefugle er der rimeligt styr på, men der kan jo altid dukke en ny ynglefugl op – og andre kan forsvinde af f.eks. klimatiske årsager, habitatforringelse, forstyrrelser eller lignende.

En vinkel lokalt, der først lige er startet og som under ingen omstændigheder er endeligt belyst og undersøgt til bunds, er de såkaldte ”tilfældige gæster” om efteråret. Vores focus har nemlig altid været at få styr på forårstrækket primært, få forårstallene og arterne på plads, efterårstrækket sekundært, men med markant focus på havfuglene. Efter at Storskråpen i 1993 og Sortbrynet Albatros i 2017 kom på plads, hvad er så den næste havfugl, som vi har mulighed for at se – altså sådan realistisk set? En disciplin der er ”understimuleret” af mange og ikke særligt højt prioriteret – er kratlusk om efteråret i lokalområdet. Og potentialet er enormt. Igennem årene 1970 – 2000 blev der sporadisk set arter som Storpiber, Hvidbrynet Løvsanger etc, men efter år 2000 er der opnået resultater lokalt, som man ikke tidligere troede var muligt på vores lokalitet – det var kun super lokaliteterne Christians Ø, Blåvands Huk og Skagen, der kunne producere sjældne arter på stribe i en årrække. Men der er vendt op og ned på dette billede de sidste 10 – 15 år. Rørvig kan sagtens være med i det fine selskab, og vi har idag adskillige arter på listen – en meget smuk buket, som ikke engang Skagen endnu har produceret.

Med denne lille artikel, der har focus på de sjældne efterårsgæster, vil jeg se på resultaterne – hvad har vi opnået, status – og hvad er vores potentiale i de kommende mange efterår.

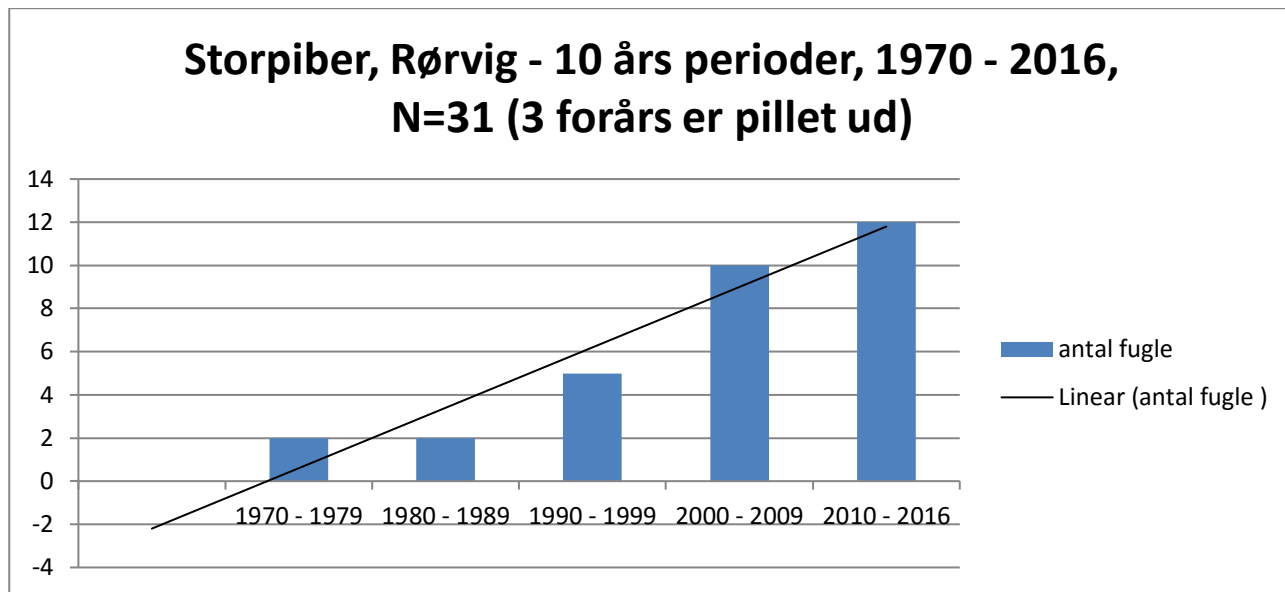
Udgangspunktet har været at gennemgå Fugleåret for relevant information og inspiration – den ordinære årsrapport samt SU rapporter, der giver et fingerpeg på hvad vi kan forvente, eller hvad vi især skal kigge efter i de kommende årtier ved en målrettet indsats. Også SOF 2003 er gennemgået for potentiale. Men hvis der skal vises resultater, kræver det daglig focus i lokalområdet, hvis projektet skal lykkes. Ordinær daglig kystkontrol er nødvendigt!

Lad os se på resultaterne først – i de fleste tilfælde er kun efterårsrekorder medtaget, vel vidende, at flere arter også er set om foråret. Arter som vi har set om foråret (f.eks. Rosenbrystet Tornskade *, Citronvipstjert*, Hvidskægget Sanger* etc), er ikke medtaget her, da vi endnu ikke har efterårsrekorder af disse arter. Men de er reelt også på potentiale listen. Arts SU-godkendte fund er som altid markeret ved *:

Hvad har vi så af resultater , status – lad os kikke lidt på det:

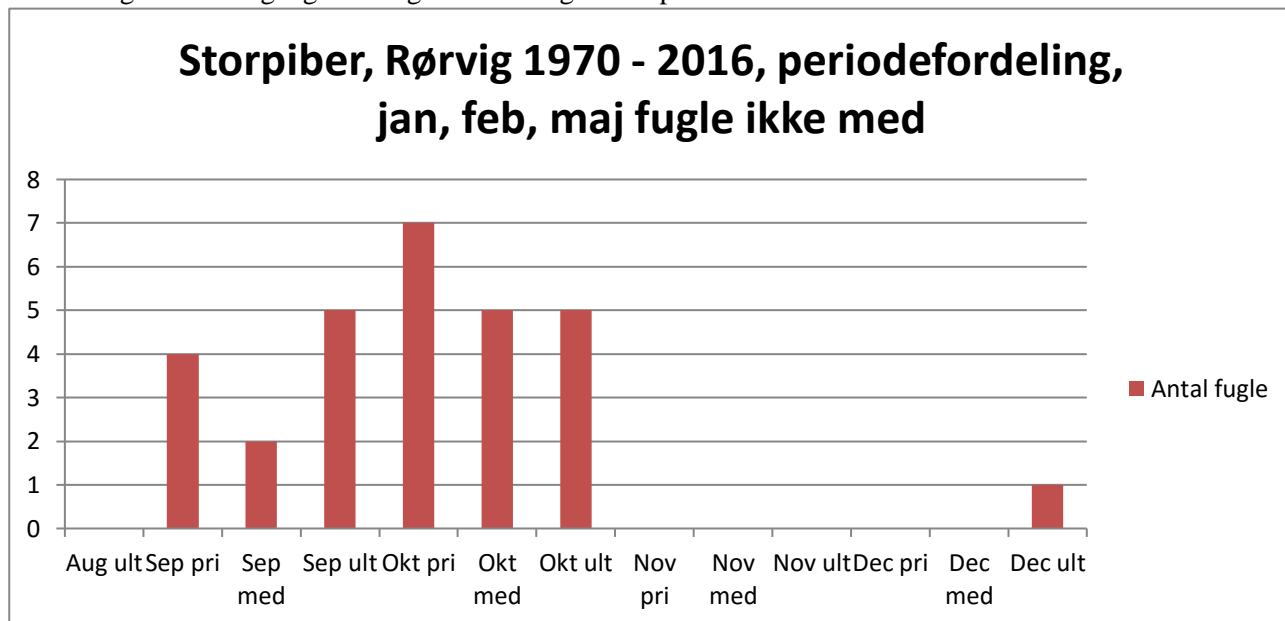
Korttået Lærke * (*Calandrella brachydactyla*): Arten var rimelig regelmæssig i 1980-1990'erne i Danmark, men var i de efterfølgende år på vej ud af landet. De sidste 3-5 år er arten dog dukket op igen, herunder et ynglefund på Rømø. Vi har opnået følgende efterårsfund: 6/10 1996 1 rast – trækforsøgende.

Storpiber * (*Anthus ricardi*): Efter første fundet den 29/9 1974 har vi registreret i alt 34 fugle, heraf 3 såkaldte forårs- og vinter fund.

Fra at være en super sjælden og nærmest tilfældig gæst i Danmark i 1970'erne – som jeg husker det var fundet den 29/9 1974 nr 7 i landet, er arten blevet mere regelmæssigt forekommende og de senere år næsten årlig. Tendenslinien viser pil opad, og udviklingen er gældende for hele Danmark.

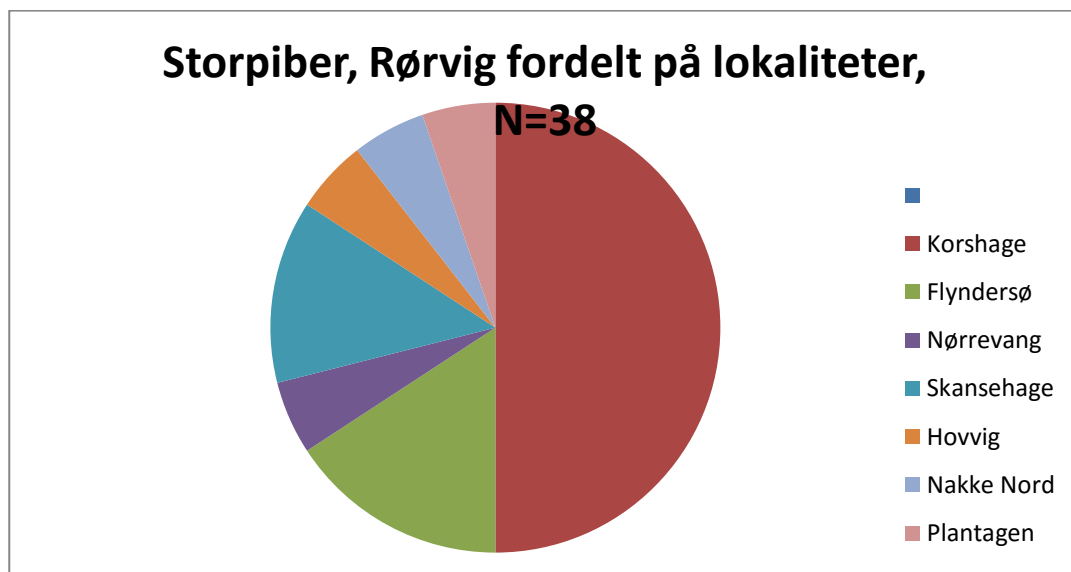
Vi har super habitater gældende for denne art. Ikke kun Korshage, der opsnapper trækkende fugle fra havet, men også hele Flyndersø engen og stranden, der ligger direkte ud til Kattegat suger enhver piber til sig. Også Skansehage har flere gange vist sig som en ret god Storpiber lokalitet.

Arten forekommer altovervejende i september måned (38 %) og oktober (59 %). Dette svarer helt til artens forekomst på landsplan. Udviklingen for denne art er tilfredsstillende og Rørvig kan også her været godt med.

Men, hvor er det lige vi ser de Storpibere. Det fremgår af nedennævnte ”lagkage”. Bemærk, at her er alle fund inklusive forårs- og vinterfund med fordelt på lokaliteterne, og det skal også tilføjes, at der er gengangere (N: 38). Endelig skal tilføjes, at der er set flere Storpibere lokalt, der aldrig er registreret i DOF-Basen – så det reelle tal er højere end de officielle 34 fugle. De uregistrerede ligger på niveauet ca 3-7 fugle med forbehold for gengangere.

Bedste lokaliteter er som ventet Korshage (50 %) og Flyndersø engen (16 %).

Storpiber på Skansehage (Foto: Dennis Olsen).

Ørkenstenpikker * (*Oenanthe deserti*) Super sjælden efterårsgæst, men i Rørvig har vi skam to fund af denne eftertragtede art: den 27/10 2007 1 rst udfor Plantagen ved Dybesø og den 1/11 2010 1 rst Korshage. Der foreligger kun 4 fund i alt af Ørkenstenpikker på Sjælland, og Rørvig har taget de 2! De to øvrige er taget ved Ishøj og Gilbjerg. Danmark har i alt 19 fund af denne art, så den er fortsat en mega raritet i landet. Blåvand har dog 3 fugle og Skagen 0. Sverige har i alt min 25 fugle frem til år 2000 (SOF 2003, p. 267). Rørvig området har super habitater for Stenpikkere – vi har altid mange rastende fugle både forår og efterår. Det er kun et spørgsmål om, hvor mange år der går før Rørvig har Ørkenstenpikker nr 3 på listen – mit gæt og bedste bud er, at den sidder mellem Korshage og Dybesø nordkyst en ultimo oktober dag.

Ørkenstenpikker på Korshage, den 1. november 2010 (Foto:Dennis Olsen).

Ørkenstenpikker ved Sandflugtsplantagen udfor Dybesø, den 27. oktober 2007 (Foto: Klaus Bjerre).

Nonnestenpikker (endnu ikke godkendt af SU) (*Oenanthe pleschanka*)

Fortsat en super raritet af 1. kaliber, og i efteråret 2017 lykkedes det af finde fuglen: den 31/10 – 6/11 2017 1 rastende ved Skansehage – ny art for Sjælland og Danmark's 10. fund. En længe ventet art er faldet på plads for Rørvig's vedkommende. Sverige har 19 fund frem til 2000 (SOF 2003, p 263) – næsten alle svenske fund er fra ultimo oktober.

Nonnestenpikker, Skansehage, den 31/10 2017 (Foto: John Rieland).

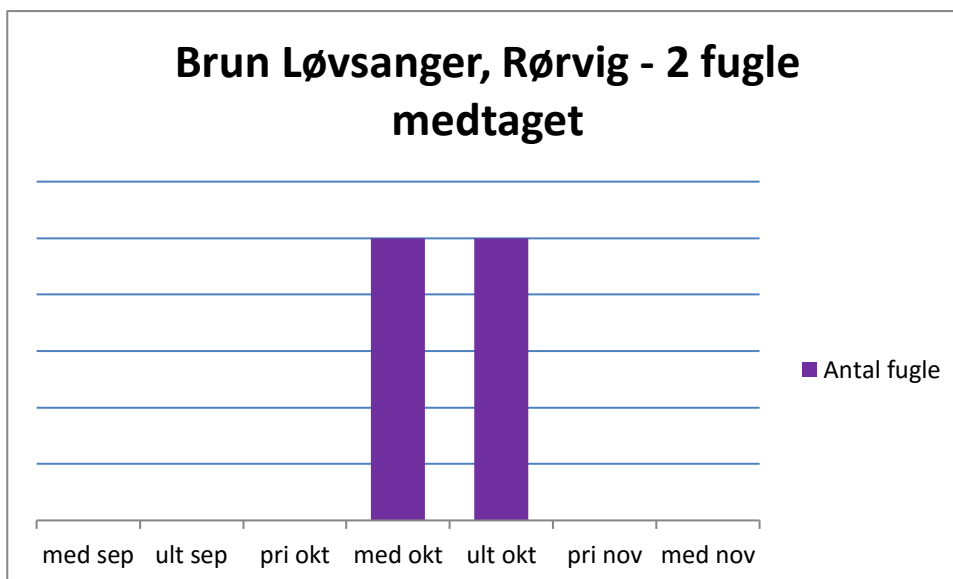
Sortstrubet Drossel * (*Turdus ruficollis*) Vi har foreløbigt 1 fund: 3/11 2016 1 1k hun rastende kortvarigt kun 200 m syd for Korshage's p-plads sammen med Silkehaler, Vindrosler og Sjaggere. Sjælland har 9 fund af denne mega-sjældne drossel og det kan tilføjes, at Skagen har 2 og Blåvand 1 fugl. Sverige har 18 fugle frem til 2000, men den er mere regelmæssig i både Norge og Finland. Arten har altid været i mine tanker – vi har fine drossel habitater og ofte stort drosselfald, som vi næsten årligt oplever i april og maj, herunder super-dage med Ringdrosler, og en dag – så sidder der en Sortstrubet Drossel på Nørrevang, eller i folden ved transformatorstationen. Men, det var således lidt af en overraskelse, at det så blev et november fund.

Vandsanger * (*Acrocephalus paludicola*) Denne art er måske den allervigtigste – og sværeste – af alle de kratluskerarter, som vi har registreret: den 5/9 2004 1 1k ved grusstien, Flyndersø ved Korshage. Folk taler stadigvæk om dette enestående fund – så sent som for 14 dage siden ved Blåvand, kom Freddy hen til mig og sagde, at han stadigvæk ærgrede sig over, at han ikke kørte på vores Vandsanger – en DK-art han formentlig aldrig får. Det var super-godt fundet af KES, der viste skarphed og agtpågivenhed på rette sted og tid, og arten er en af vores helt store stjerner efter min vurdering. Vi kan selvfølgelig prøve af finde fugl nr 2 langs Flyndersø i de kommende år, men tror aldrig at vi finder en Vandsanger til – ikke i felten. Danmark har 33 fund af denne art, men kun 2 fugle er fra Sjælland – en fra Klydesøen, den anden fra Rørvig. Blåvand og Christians Ø er formentlig de bedste lokaliteter for denne art med flere fund hver, Skagen har 0. I Sverige er der set 23 Vandsangere frem til år 2000 (SOF 2003, p. 322) – stort set alle ringmærkede fugle på Øland.

Vandsanger, Flyndersø ved Korshage, den 5/9 2004 (Fotos: Jørgen Scheel og Knud Erik Strange).

Brun Løvsanger * (*Phylloscopus fuscatus*) Efter vores første fund den 14-15/10 2006 ved p-pladsen på Korshage, blev der 24/10 2017 fundet en fugl mere. Denne holdt til i tæt krat af rynket rose, tjørn, brombær og små birke (dette fund er indsendt, endnu ikke behandlet af SU). Vi har altså 2 fund lige nu, og det er fremragende set med Sjællandske briller. Idag er der registreret 51 Brune Løvsangere i Danmark, hvoraf kun 7 på Sjælland (se Netfugl og SU-rapporterne). Ishøj, Gilbjerg, Klarskov, Klint og Stevns har hver 1 fugl. Men Rørvig har 2. Der er ingen tvivl om, at med en ihærdig indsats i de kommende år, er det en art vi ligger godt for, især krattene ud til Kattegatkysten er giftige, og vil formentlig producere fugl nr 3 om nogle år. Det er jeg helt sikker på.

Brun Løvsanger har optrådt hos os sidste halvdel af oktober, hvilket er kulminations tidspunktet for arten i Danmark. Næsten alle fugle i landet ses på dette tidspunkt.

Brun Løvsanger på Korshage, den 14/10 2006 (Foto: Lars Jensen)

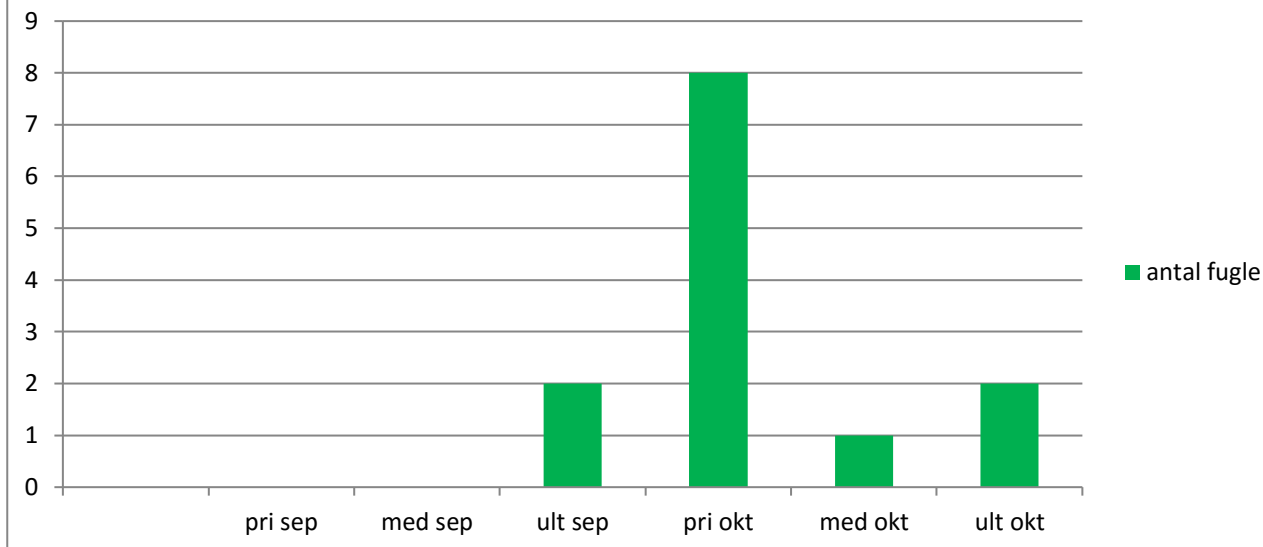
Lundsanger * (*Phylloscopus trochiloides*) I Rørvig har vi idag registreret 11 Lundsangere, hvoraf kun 1 fund er fra efteråret: den 21/8 2004 set og hørt Høvvig. En svær art at nappe i august / september, med mindre man ringermærker, og da vi ikke gør dette for tiden, er chancen for fugl nr 2 meget svær.

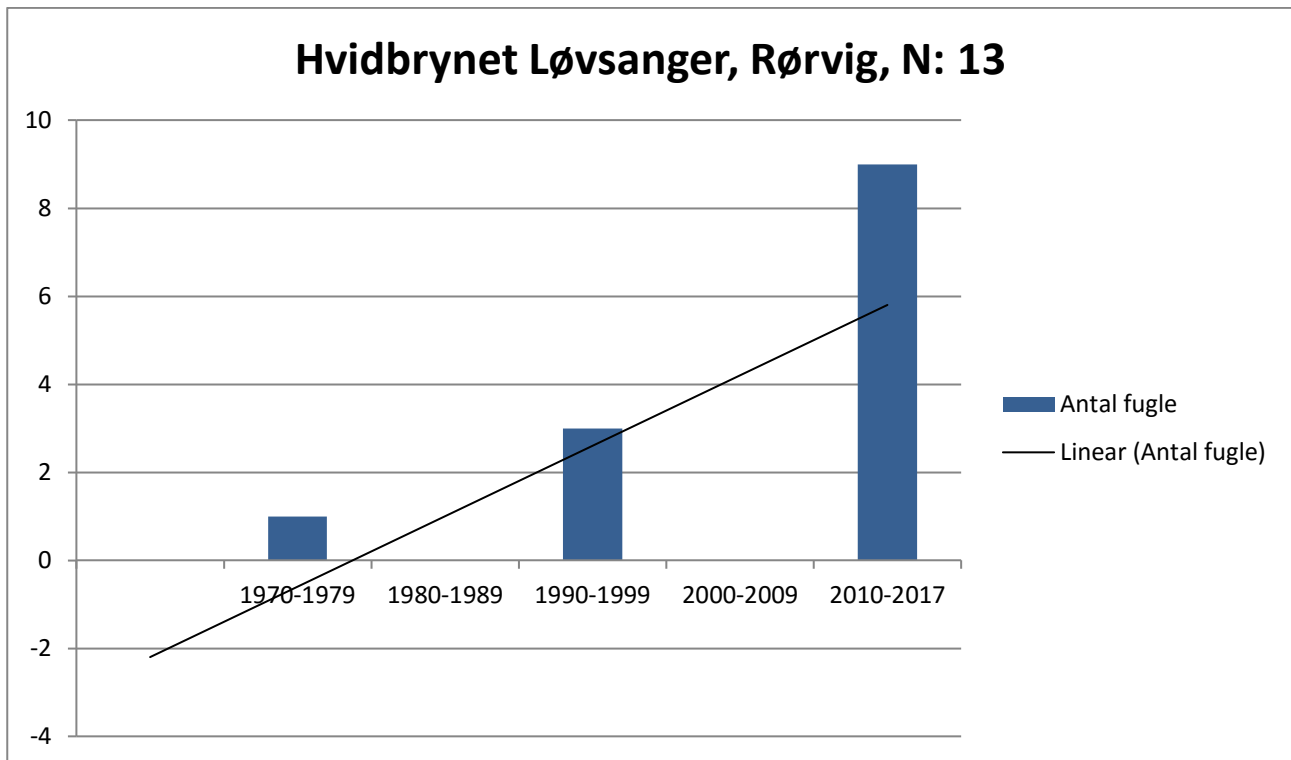
Lundsanger fra Højsandet, 31/5 2013 (Foto: Dennis Olsen).

Hvidbrynet Løvsanger * (*Phylloscopus inornatus*) Arten er i klar fremgang i disse år – en udvikling, der ikke kun ses i Danmark, men også i det øvrige Nordeuropa. Hvidbrynet har altid været svær i vores område, og den dag idag ved vi ikke hvorfor. Første fugl blev registreret som ringmærket den 28/9 1978 1 ex, og i årene efter er det med hiv og sving lykkedes os, at få i hvert fald 13 fugle på bøgerne. Efter at flere observatører har været ude at rejse og dermed fået mere erfaring med arten, herunder artens kald, kombineret med artens fremgang, har gjort det nemmere, at få fugle registreret. De 13 fugle fordeler sig således:

Hvidbrynet Løvsanger, Rørvig, N: 13

Artens forekomst er helt i tråd med billedet i hele Danmark med prime time primo oktober. Men det skal også tilføjes, at det er meget underligt at vi kun har to fugle i september måned i alt. Det burde være muligt at finde nogle flere på de stille dage med småfuglefald i sidste halvdel af september. Især habitaterne ved Nakke Hage, skov og krat ved Skansehage etc er formentlig rigtig dårligt belyst. Aktiviteten her skal op!. Men som også JB udtalte i foråret da vi drøfte sjældne fugle, jamen sjældne fugle – de er jo - sjældne ☺. En af nyopdagelserne i de senere år er, at flere fugle er nappet i sommerhusområdet mellem Dybesø og Flyndersø. Måske lidt af en tilsnigelse, idet HVR så en fugl her i efteråret 1995. Men, aktiviteten i dette område skal opprioriteres, især i september – november måned er det vigtigt. I oktober 2017 blev der også nappet en Brun Løvsanger her – så potentialet i dette område, er endnu ikke belyst ordentligt.

Tendenslinien dokumenterer udviklingen lokalt og underbygges igen af udvikling i landet som helhed.

Hvidbrynet Løvsanger, Rørvig lyng (Fotos: Jørgen Scheel og Dennis Olsen).

Himalayasanger * (*Phylloscopus humei*) Arten har skiftet navn en del gange, og nogle af os kender den bedre under navnet Hume's Sanger. Never mind, denne super-sjældne fugl har Rørvig 1 record af: den 29/10 – 2/11 2003 Hovvig – og kunne studeres fra tårnet - er også en af vores ”stjerner”. Danmark har idag 26 fund af denne art, hvoraf de 3 fugle er fra Sjælland. Gilleleje og Stevns har hver en godkendt fugl og Stevns har yderligere en, der vist endnu ikke er indsendt. Men Rørvig's fugl i 2003 var nr 2 for Sjælland, og var dermed et superfund. Arten er fortsat meget sjælden og har ikke oplevet samme fremgang i landet, som fætterren Hvidbrynet Løvsanger. Svenskerne har kun 20 fund i alt frem til 2000, Finland kun 16 og Norge 4 (SOF 2003, p 317) – næsten alle i månedskiftet oktober / november. Det burde være muligt for os, at nappe fugl nr

2 på de stille ultimo oktober dage i de kommende år. Hvis man hører en ”Hvidbrynet” omkring 1/11, skal man udvise agtpågivenhed.

Krognæb * (*Pinicola enucleator*) En anden type efterårshit, der er betinget af andre udløsende faktorer i forbindelse med forekomsten. Så vidt vides, skyldes artens forekomst ikke, som de øvrige nævnte arters omvendt træk i forhold til efterårets normaltrækretning, der for phylloscopussernes vedkommende er mod sydøst (Sydøstasien), men formentlig fødemangel i de normale overvintringsområder. Krognæb er en invasionsart – nogle år kommer der større mængder ned i Sverige og helt til Småland. Meget sjældent og med mange års mellemrum rammer invasionerne og influxet Danmark, således bl.a i 1998, 2004 og 2012. De to sidstnævnte år 2004 og 2012 lykkedes det for os, at få et par registreringer af arten. Den største flok i vort område var den 4/11 2012 med 4 1k/hun ved Myntestien. Med de seneste informationer, er der her i november 2017 mulighed for en gentagelse, da en invasion er i gang. Arten nappes ved at følge fuglenes udvikling – når de rammer Skåne (se Artportalen f.ex), skal man ud på de stille dage. De største muligheder er nok på Korshage, Skansehage og Plantagekysten (ved sydøstenvind).

Dværgværling * (*Emberiza pusilla*) Endelig lykkedes det: den 24/10 2016 1 ex Rørvig By. En art vi har kikket efter i årtier, så den var meget ventet. Lokaliteten, derimod, højst uventet. Næmlig hjemme i en have hos JW, hvor den fløj mod en rude. Den burde kunne findes igen, især ved Flyndersø nordkyst hvor der altid raster mange Rørspurve og Gulspurve. Men, arten er meget sjælden på Sjælland.

Dværgværlig i Rørvig By (Foto: Jes Wilhelmsen).

Det var så de største resultater vi har opnået på aktiviteten efterårs kratluskeri. Her skal man huske på, at disse observationer er kommet i hus via 1000-vis af timer i felten gennem årtier – et resultat af 50 års feltarbejde i Rørvig. Men, aktiviteterne slutter her – vi skal ikke sove på laurbærrerne. Nu kommer vi nemlig til det mest spændende, der er

Potentialet:

Generelt er potentialet meget stort i vores område – enormt. Vi skal her se på de primære potentielle arter, som jeg ser det – dem der er størst chance for at vi kan finde. De lidt mindre sandsynlige ser vi på senere. Hvis drømmene skal opfyldes om efteråret, kræver det alle mand af huse, ordinær daglig kystkontrol af alle hegn, buske, haver, hybenkrat etc - altså på dage, hvor der er en reel mulighed. Følg med dagligt i den ornitologiske udvikling og resultater, det kræver dagligt focus og målrettethed – og energi. Selvom man

synes, at der hele tiden kun er Gærdesmutter og Tornirisker at notere, skal man blive ved. År efter år – og lige pludseligt, som når man næsten er ved at give op – er det lønningsdag. Lad os se på, hvad der kan ligge i ”lønningsposen” næste gang:

Taigapiper (*Anthus hodgsoni*) Danmark har i alt 12 fund af denne eksklusive art, hvoraf næsten alle er set i Sydvestjylland – Blåvand. Arten er aldrig set på Sjælland, men Rørvig har meget fine habitater og muligheder for denne art. Jeg så den selv ved Blåvand for nogle år siden og bemærkede habitatet. Vi har samme habitat i forbindelse med Flyndersø – pilekrat og spredte små birketræer med våde enge, der ligger lige ud til Kattegat kysten. Mit bedste bud er, at Taigapiper skal nappes her – kan tjekkes fra grusstien, der deler Flyndersø. Tjek dagligt alle pibere omkring månedsskiftet september / oktober. En dag napper vi den her. En anden mulighed, er Skansehage med kun lidt buskbevoksning og små strandsøer. Vær agtpågiven ved enhver sen ”Skovpiber” omkring 1/10 på Taiga-habitat de kommende år. Så napper vi den.

Blåstjert (*Tarsiger cyanurus*) Blåstjerten er blevet mere almindelig de sidste 20-30 år i Finland og for nogle få år siden steg population til over 300 ynglepar (se SU rapporter). I den forbindelse er efterårsfund i Nordeuropa blevet mere hyppigere. I Danmark er der foreløbigt i alt 17 fund, hvoraf de 7 er fra Nordjylland. Arten er endnu ikke set på Sjælland, men på nærliggende Omø og Saltholm. Det er en glimrende kandidat til en ny Rørvig art og samtidigt ny for det egentlige Sjælland. Prime time er her typisk i slutningen af september og primo oktober, hvor hovedbevægelsen af fugle er startet i Finland. I princippet kan arten dukke op hvorsomhelst, i hvilken som helst sommerhus have, eller lignende. Aktivitet omkring Dalstrøget, Havstokken, Soldalen, Gåsemosen mv skal op og intensiveres i områderne omkring Flyndersø og Dybesø primært.

Sibirisk Sortstrubet Bynkefugl (*Saxicola torquata maura / stejnegeri*) et vanskeligt artspar, der er ved at blive splittet yderligere. Lort, fjer og DNA er nødvendigt for endelig bestemmelse. Men med de mange Sortstrubede vi efterhånden ser og i det perspektiv, at Rørvig altid har været en rigtig god Bynk lokalitet med fine habitater, ligger det i luften at en Sibirisk absolut er en mulighed. Kik efter overgumpen – den skal være ”ren” og ustribet. Enten hvid/lysbeige, eller rustorange. Skal suppleres med fotos.

Asiatisk Ørkensanger (*Sylvia nana*) En art vi bestemt har mulighed for at finde. I Danmark har vi 4 fund af denne eksklusive art, heraf har Sjælland 2 fugle – Stængehus, Tisvilde (1994) og Saltholm (1998). Fuglene ses altid i det yderste klitområde, hvor de huserer i bl.a rynket rose. I Sverige er der set 11 fugle frem til år 2000 (SOF 2003, p. 303). Det er en ret sent forekommende art og sidste halvdel af oktober og november måned, er tidspunktet for at nappe arten – i perioder med østenvind. To af de danske fund, er dog fra forårmånederne, herunder har Skagen 1. Finland har 9 fugle i alt. Opskriften: ordinær daglig kystkontrol af alle hybenrose ansamlinger, der ligger lige ud til Kattegat kysten i oktober og november (nærmeste bevoksning ud til havet). Ad åre bør det give ”en enkelt”. Vi har fine habitater, ikke kun på Korshage, men hele Flyndersøkysten og ja, hele Plantagekysten kan udemærket huse en enkelt fugl. Problemet er her, at vi aldrig tjekker rynket rose-krattene udfor Plantagen.

Schwartz’ Løvsanger (*Phylloscopus schwarzi*) Danmark har nu 22 fund af denne ekstemt skulkende phyll, hvoraf Sjælland har 1 fund. Når vi har to Brune bør vi også kunne finde en Schwartz i løbet af nogle år. Den er lige så ”umulig” af få at se som Brun, og skal findes på kaldet. Samme steder som de Brune – i krattene ud til Kattegatkysten – primo oktober. Sverige har ikke færre end 42 fugle frem til 2000 (SOF 2003, p. 320), Finland 17 fund og Norge 7. I Rørvig bør vi kunne nappe sådan en fætter.

Fuglekongesanger (*Phylloscopus proregulus*) tja, det er et kæmpe krater i vor artsliste, at vi endnu ikke har fundet denne art. Arten udgik af SU listen for snart 25 år siden, og så troede vi, at det blev nemmere alt

sammen. Men, nej. Det er ikke blevet nemmere, til gengæld er det blevet et traume. Jeg har ikke lyst til at skrive mere om denne åndsvage art.

Nuvel, potentiale listen er alen lang og ovennævnte er kun nogle ganske få, som vi bør kunne nape i det kommende årti, hvis hele mandskabet hjælper til. Kan vi bare få et par stykker på bøgerne må vi betragte det som en fortsættende stor succes.

Med feltornitologisk hilsen

Erik

Hvad skal vi kikke efter -